

Sprawny wobchad z chudymi – skutk křesćanskeje lubosće

Njeje Bóh wuzwolił chudych na swěće, kiž su we wěrje bohaći a namrěwcy kralestwa, kotrež je slubił tym, kiž jeho lubuja? Wy pak sće chudemu hańbu načinili.

Jak 2,5,6

Lětsa w januaru swjećachu so 300. narodniny pruskeho krala Bjedricha II., kotrehož tež rady Bjedricha Wulkeho mjenuja. Jedna legenda z jeho žiwjenja je so wo to postarala, zo je tež džensa hišće znaty jako sprawny a ludowy kral. Pječa myleše jeho klepotanje wětrnika w bliskosci hroda Sanssouci. Wón poskići mlynkej, zo by jemu wětrnik wotkupił. Hdyž tón wotpokaza, kral jemu samo hrožeše, zo by jeho wuswojił, bjezteho zo by jemu krošika zaplaćić. Tola mlynk pokaza na komorne sudnistwo w Berlinje, kotrež by jemu prawo dało. Na to so Bjedrich Wulki svojich planow wzda. Wětrnik steji tež džensa hišće w Podstupimje, haj, je so samo zaso znowa natwarił, po tym zo bě lěta dołho rozpadany był. Legenda wo Podstupimskim mlynku drje nima z woprawdźitosću přewjele činić, tola wona je přinošowała k wulkej sławje pruskeho krala. Tón mjeńši ma prawo tež přećiwo wulkemu. Bohužel je w praktiskim žiwjenju husto hinak. Wjetši sy a wjetše maš prawo, praji serbske přisłowo, kotrež je drje nastalo na zakładze mnohich nazhonjenjow serbskeho luda.

Swjate pismo namołwja k sprawnemu, křesćanskemu wobchadaj mjez

chudymi a bohatymi. W Lisće Jakuba rysuje so pad, zo zastupi do křesćanskeje zhromadźizny bohaty muž, kotrehož zamóženje je widžeć na drasće a na złotym pjeršćenju. Jemu so najlěpše městno připokaza. Jako zastupi chudy, so jemu pobóčne městno připokaza abo so jemu kaza, zo ma so na zemju sydnyc. Jakub tajke zadžerženje zasudžuje, dokelž je to zranjace a wohańbjace za chudeho. Jemu by so z tym prajiło: Dokež sy chudy, maš mjenje prawow a maš so ponižować. Tola ponižowanje chudeho spřećiwja so bibliskemu zakonjej lubosće „Lubuj swojeho blišeho kaž sam sebe“.

Jakub napomina bohatych a tych, kiž maja zamołwitosć we wosadach, zo njebychu hladali na wosobu a česć chudeho njezranili, ale jeho čłowjeka přinjejsu žiwi po lu-Bože sudženje. přińdže na teho, byť.“ Zdobom pak wa pozbudženje wšitkich, kotřiž čudni napřećo boha-

ho jako runohódne wza. Tym, kotřiž bosći, přihrzozy so „Njesmilny sud kiž njeje smilny su Jakubowe slo- za chudych a za ja so mjenjehó- tym a tym „tam

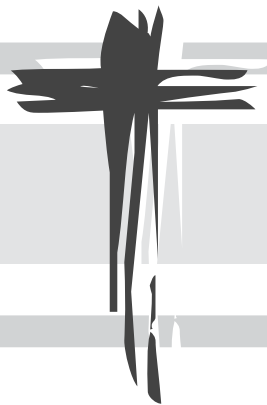
horjeka“. Ru n je woni su wuzwoleni wot Boha, zo bychu jeho džěći byli. „Bóh je wu-

zwolił chudych na swěće, kiž su we wěrje bohaći a namrěwcy kralestwa, kotrež je slubił tym, kiž jeho lubuja.“ Chudzi móžeja tuž sebjewědomje wo sebi prajić, zo su na prawej stronje. Njech su tež zacpěći wot bohatych, tak tola Bóh jich njezacpěwa.

W stawiznach je so husto přećiwo tutym zasadam hrěšilo. Wuklukowany proletariat njedyrbješe jenož znjesć chudobu a surowe žiwjenske wobstojnosće, ale tež zacpěwanje bohatych a mócnych. Serbam je so přez lěstotki zaščěpiło, zo su mjenje hódni hač Němcy, a mnozy su tute myslenje přiwezali. Maja němčinu za bóle wosobnu a ju radšo wužiwaja. Tež w cyrkwi je so napřećo Serbam hrěšilo, wosebje potom, hdyž je so jim zapowědźilo serbske nabožne žiwjenje. W cyrkwi pak tajke myslenje knježić njesmě. Chudy ma so jenak česćić kaž bohaty, Serb runje tak kaž Němc. Bože słowo žada sej lubosć napřećo wšěm.

Hač je Bjedrich Wulki woprawdže socialny a sprawny był, wo tym njech stawnarjo sudza, kotřiž zamóžeja legendy wot woprawdźitosće džělić. Kak ma so džensa w našim kraju a w našim swěće chudym sprawnosć dóstać, wo tym dyrbja politikarjo po dokładnym pruwowanju možnosćow rozsudzić. Zo pak mamy my wšitcy tym, kiž w čłowjeskej hierarchiji deleka steja, jich česć wostajić a jich jako Bože džěći přiwzać, tole je po słowach Swjateho pisma jasna wěc.

Jan Malink

Bibliske hódančko

Lube džěci, džensa chcu was z bibliskim hódančkom zawjeselić. Hdyž sće prawu wotmołwu namakali, sadźće pismik w spinkach do kašćika z wotpowědnym čisłom prašenja. Wučitaće potom mjeno swjateho, na kotrehož tu-tón měsac wosebje spominamy. *Gabriela Gruhlowa*

1. Kelko psalmow steji w bibliji?

- A 145 (o)
B 150 (a)
C 138 (u)

2. Kak rěkaše žona Izaaka?

- A Rebekka (r)
B Mirjam (m)
C Salome (s)

3. Kelko bratrow měješe Jozef?

- A 10 (r)
B 11 (w)
C 12 (l)

4. Kak stary běše Jozef, jako jeho do Egyptowskeje předachu?

- A 17 (t)
B 12 (š)
C 13 (w)

5. Kak rěkaše město, kotrehož měščanske murje so rozwalichu, jako truby trubjachu a Israelića wótře wołachu?

- A Jerusalem (n)
B Kapernaum (f)
C Jericho (m)

6. Kotry profet připowědźi přichad Božeho Syna?

- A Sacharja (č)
B Habakuk (dž)
C Micha (c)

7. Hdže nadeńdžeštaj Marja a Jozef 12lětneho Jezusa?

- 10 3 8 1 4 12 5 11 2 6 9 7

Dopis přecela Serbow z Českeje

Čescény knježe superintendento, lětsa sym na Praskich knižnych wikach 12. čisło (december) 2011 Wašeho časopisa Pomhaj Bóh dóstał a sym so jara zwjeselił, zo Waš časopis přeco hišće wuchadźa. Přeni króc je mi něšto čisłow tutoho časopisa njeboh knjez superintendent Wirth w lěće 1974 daril. Z wulkim zajimom sym wo knjezu fararju Christophje Rummelu čitał, sym mjenujcy dwanaće lět w Rumunskéj skutkował. Sym w Bukaresće na uniwersite čěšćinu wučil a sym tam tež serbski rěčny kurs nawjedował a wučbnicu serbsčiny napisał (fragmety z tuteje knihi móžeće sej na mojich webowych stronach wobhladać). Na Praskich wikach sym sej tež CD z Jana Kilianowymi kěrlušemi kupil.

Sym romanist (tohodla Rumunská), jako młody sym w prózdninach do Łužicy jězdil. Mějach přecelow wosebje w katolskich kónčinach, ale znajach tež tójšto ewangelskich Serbow. W Budyšinje sym přeco pola Janakec, to rěka pola zahori-teho Serba Gustawa Janaka z Čelnoho a jeho žony Elzy nocował. Sym znał knjeza superintendenta Wirtha, knjeza Wirtha z Cokowa a jeho žonu Měranku Lešawic,

Bartec swójbu z Delnjeho Wujězda, knjeni Leńku Urbanowu z Łaza, serbowaceho dušepastyrja Kurta Zyguša z Wulkich Zdźarow, serbskeho diakona Běrku w Hodźiju, spisowačela Pětra Malinka a někotrych druhich. W Blunju sym zetkał knjeza Helmuta Kurja. Bohužel z nim w kontakće njejsym, sym pak jeho w delnjoserbskim nabožnym wusyłanju raz slyšał. Nětko pak hižo něhdže 26 lět we Łužicy wjace był njejsym a ze serbsčinu so systematisce njezaběram. Nimam mjenujcy chwile, džělam jako lektor w nakładnistwje a tež wjele přeložuju, wosebje z romaniskich rěčow a z hebrejšćiny (beletristiku a tež fachowu literaturu wo etnologiji a religionistice). Nó haj, to je wšedne „bětlowanje“, kaž bě mi to raz knjeni Měranka Lešawic-Wirthowa prajila.

Wjeselu so na kontakt z Wami, ewentualnje tež z knjezom fararjom Rummelom. Dobrej wěcy w Serbach ja přeco rady pomham.

Z wutrobnym postrowom Waš
Jindřich Vacek

Přispomnjenje redakcije: Dopis knjeza Vaceka na Serbskeho superintendenta Malinka z 21. oktobra 2012 je napisany w bjezporočnej serbsčinjce.

- A w templu w Jerusalemje (n)
B w templu w Betlehemje (k)
C při jězoru Getsemane (a)

8. Hdže da so Jezus wukřići?

- A w jězoru Getsemane (p)
B w rěce Jordanu (j)
C w templu Jerusalema (b)

9. Pola koho běše so Jezus sam přeprósyl?

- A pola Lacarusa (e)
B pola Symana (a)
C pola Cacheja (i)

10. Hdže steji přirunanje wo zhubjenym synu?

- A w ewangeliju po Lukašu (s)
B w Lisće na Romskich (f)
C w Přenjeji knize kralow (o)

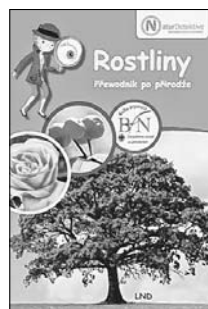
11. Komu wumy Jezus noze?

- A maćeri (ó)
B wučomnikam (ě)
C Mari Madlenje (ň)

12. Kak rěka pomocnik/sobudžělaćer Pawoła?

- A Timotej (y)
B Jan (c)
C Lukaš (g)

Přewodnik po přirodže

Skónčnje mamy serbski přewodnik po přirodže za džěci! Z wjele prócu je Jurij Brankač tři knihi, wudate wot Zwjazkoweho zarjada za přirodoškity, přeložil a do jedneje knihi zestajil. Kniha „Rostliny – přewodnik po přirodže“ je wotměnjaca a zabawna. Fota, eksperimenty a dalše pokiwy wabja so z rostlinami zaběrać. W knize su štomy, kerki, kwětki, trawy a zela kaž tež rostliny při a we wodze w jednorej a zrozumliwej rěči wopisane. Serbskim pomjenowanjam rostlinow su němske mjena připisane. Tež w teksće samym su husčišo němske přeložki podate, štož haći zdžěla běžne čitanje. Snano by dosahało němske fachowe słowa w glosaru abo małej terminologiji na kóncu knihi připisać.

Cyłkownje pak je kniha wobohaćenje a budže wěsće małych a wulkich lubowarjow přirody zahorić. **Jadwiga Malinkowa**

Jurij Brankač (přeložk), *Rostliny – přewodnik po přirodže*, LND 2012, ISBN 978-3-7420-2210-3

Zapokazanje nowego serbskego dušepastyrja

Farar Ingolf Kšenka na dwurěcnej namšy w Nowem Rogowje do zastojnstwa zapokazany

Nazymske słyńco a bytše njebjó rozkšasujotej Rogow, nowe sedlišćo pla Baršća. Namšarje, kenž su nježelu, 23. septembra, tamkor doješli pitšku jěsnej, su se pši rozchóžowanju pó jsy wobjadne, až su pšed někotarymi lětami sajžane bomy derje narosli. Zapředka njezwucona scenerija nowo natwarjonych domow, asfaltěrowaneje drogi, wuflastrowanych pušow a parkowanišća pši cerkwi dostawa pomašem žywy wjazym. Pšichadajuce namšarki a namšarje su wjašošteje myslu a se rozgranjaju, lěc z Wiłowa pla Baršća, kenž woblutuju, až bóžko małko Rogowarjow drogu do cerkwy namaka, lěc stare serbske znate ze Strjažowa, Dešna, Barlinja, Wětošowa, Janšojc, z Drjenowa abo z města, lěc zastupniki towarišnostnje zjawnosći a cerkwineje wušnosći. Teke zastupniki casnikow, rozgłosa a telewizije su pšibytne. Cerkwja se pomašem poľni, 145 namšarjow jo pšichwatało. Rogowarje swěše zrownju žnjowny žěkny swěžeń, togodla jo hołtarny rum wupyšnjony z nažnětym bogatstwom pólow a gumnow.

Christina Kliemowa, jedna z iniciatorow serbskich namšow nowšego casa a sobuzaložarka kupki Serbska namša w lěse 1988, wita swěžeńsku wósadu serbski a pokazuje na to, až mógu serbske kšescijany žinsa do wěšteje měry teke žnjowny žěkny swěžeń swěšiś, dokulaž rowno pšed 25 lětami jo se wótměła w Dešnje předna namšapóbožnosć nowšego casa: „Pši tom smy wuzgónili, až ma naš lud hyśi pótrjebu za takeju duchneju carobu, za Bóžym słowom w daminej rěcy. Tak smy žinsa na mjaztym 182. namšu pšepšosyli. Wšo to jo jano z Bóžej pomocu a ze žywieńskej wólu našych luži a z pódpěru wjele sympatizantow za to serbske móžno było. Za to smy wjelgin žekowne.“

Nimski wita namšarjow Martin Herche, wuśy promšt wobcerka Zgórjalc pši Ewangelskej cerkwi Barliń-Bramborska-šlasyńska Górna Łužyca (EKBO), a muzikaliski wósadny chor póđ nawjedowanim Olafa Krausego. Liturgiju a cytanja wugótuju farar Helmut Hupac, cerkweńca Ernst Mucha a Reinhard Šoltka a Christina Kliemowa. Wóni teke asistěruju wuśemu promštoju Herchemu pši slědujucem zapokazanju fararja Kšenki, kenž žěła južo wót zachopjeńka lěta na běrtyl měštnje ako serbski dušepastyř. Wuśy promšt Herche žognujo jogo teke ze serbskimi słowami „Bog śi žognuj!“.

Swójo prjatkowanje wó nowem Jerusalemj ze Zjawjenja Jana zwězujo farar Kšenka asociatiwnje z gronom nježeze z profety Jezajasa 42,3: „Nałamanu sćinu wón nježlamjo a bajacy sułžog wón njewugasnjó.“ Póšěgujo se pši tom na hołtar noweje Rogojskej cerkwy, kenž ga jo wósebny pšez to, až zmakatej se we njom tra-

Pó zapokazanju do swójeje služby ako serbski dušepastyř jo farar Ingolf Kšenka prjatkował. Sobu zapšěgnjone su byli Stefanie Krawcojc, Reinhard Šoltka a Diana Šejcowa (wotlěwa).

Foto: A. Dawmowa

dicija (wenkowny ramik póchada ze stareje Rogojskej cerkwy) a moderna (wugótowanje wuměłca Helge Warme). Žywie rozložuju Kšenka hołtarny wobraz ako „měšański plan Nowego Jerusalema“, a tak dostawa bibliska wizija wižerja Jana w njom ceło konkretny wuraz. Mimo togo chowa se w hołtarnem bliže za pšewidnym glažkom pšekowata zemja ze starego Rogowa, a zelenojte glažane stupnice k njomu symbolizěruju wódu, pó kótarež jo Jezus stupał a kótaraž se pózgubjujo tak džutko, ako wuglowe jamy žětaju.

Prjatkowańska kupka – su to Stefanie Krawcojc, Diana Šejcowa a Reinhard Šoltka – zgłosyjo ludowy spiw „Běży wóda, běży“. W njom se pokazujo na konfliktowu situaciju, kenž ma w Rogowje a jogo cerkwi ceło realnu, žinsajšnu dimensiju, tak móžo se prjatkowanje rozměš. Pózdžej, pši cytanju zapšosbow, pšidružuju se kupce Angela Naparty z Rogowa, Tabea Richterojc z Gołkojc a Christina Kliemowa. Muzikaliski wobrubiju cełu namšu Marika Šolcowa (orgele), jeje žowka Johanna Šolcojc (přecna flejta), Lisa Müllerojc (wiolina) a Tabea Richterojc (gitar). Wśykne tśi su wuknice Dolnoserbskego gymnaziuma.

Namša jo była „gnujuca a pózbužujuca“ – tak bužo se groniś žeń na to w pšinosku serbskego rozgłosa rbb. Pši spiwanju a bjatowanju ma serbska rěc nadwagu, pši prjatkowanju nimšćina. Rowno pšawna dwójorěcnosć jo prezentna a stakim hejnak wokno do pšichoda Serbow a Nimcow w Dolnej Łužyca. A teke to zdawa se byś princip nowego serbskego dušepastyrja: aktiwnje zapšěgnuś do namše, do cerkwinego žywenja a žěła wjele zajmowanych kšescijanow wśakich generacijow. To lubi nowe impulse za serbsku zgromadnosć w kšescijańskem duchu.

Pó pšisamem dwěgózinskej namšy pšizamknjo se w Rogojskem góšćeńcu „Hornower Krug“ kafejpiše, za kótarež stej daritej pjakarja z wokoliny Fumfahr a Kayris tykańc. Na njom wobžěle se namšarje a namšarki, mjazy nimi teke zastupny šolta Baršća Sven Zuber a cłonk Serbskej pširady pši EKBO Günter Wjenk z Drěwcow. Glukužyceńske póstrowne słowa moderěrujo wuśy promšt Herche, kenž pósrědnijo na zachopjeńku dobre žycenja Serbskego superintendenta Jana Malinka z Budyšyna a zagronitenta za serbske nastupnosći pši EKBO Manfreda Hermaša ze Slěpego. Wósobinski strowitej serbskego fararja potom promštowka Chóšebuskego cerkwinego wokrejsa Ulrike Menzelowa, kenž cujo se ze Serbami zwězana z casa ako Slěpjańska fararka, a krajny ražc Harald Altekřüger, kenž jo gjardy na swóje serbske a kšescijańske kórjenje. Županka župy Dolna Łužyca dr. Madlena Norbergowa nažeja se na dobre zgromadne žěło mjazy Domowinu a cerkwy a za kupku Serbska namša pšepódajo Christina Kliemowa strusk z dobrymi žycenjami. W mjenju Błosańskej cerkwineje młožiny žyca Tabea Richterojc něgajšnemu młožinske mu fararju w jogo nowem amše wśykno dobre go. Za swóje krotke, ceło w serbskej rěcy pšednjasono nagrono dostanjo mócný pšiklask. Pšedsedař Spěchowañskego towaristwa za serbsku rěc w cerkwi Uwe Gutšmyt pšepódajo tšesemu serbskemu fararju tśi dary: dwóje serbske knigły a póstawu Serbskego krala. Sobužětašer pši konsistoriumje EKBO dr. Eckhard Zemmrich wuwita pšibytnych z „Pomagaj Bog!“ a ma sympatije ned na swójom boce. Wón groni, až su Serby ako drogotna parla, a žyca sebje dobre zgromadne žěło ze serbskimi kšescijanami.

Christiana Piniekowa

Ganec mandželskaj dejmantny kwas swjećiloj

Hildegard a Walter Gano na swojim kwasu w léće 1952

Kaž bě hižo w oktoberskim čisle Pomhaj Bóh skrótko naspomnjene, staj lětsa w nalěcu Ganec mandželskaj w Krónicy pola Njeswačidła rědky jubilej dejmantneho kwasa woswjećiloj.

Dejmantny nawožnja Walter Gano narodži so 6. apryla 1927 do serbskeje žiwnošćerskeje swójby w Krónicy, kotraž wobhospodarješe pjec hektarow. Nan je pódlaratarstwa hišće jako šewc dželał. Walter wotrosče z bratrom Gerhardom a sotru Trudlu. Hač do lěta 1933 rěčeše so doma serbsce. W tutym léće zastupi Walter Gano do Zarěčanskeje šule. W přnim šulskim léće měješe wučbu pola znateho serbskeho wučerjara Měrćina Krala, pozdžišo pola němskeho wučerjara Noacka. Konfirmował je jeho 1941 serbski farar Jan Kapler w Njeswačidle. Po tym dželaše doma na starši-

skim statoku. Dokelž bě jara mały, njetrjebaše do wójny. Wot 1943 do 1945 dželaše pola serbskeho katolskeho bura Hórnik w Hornjej Kinje. Ganec nana 1945 zajachu. Najprjedy bě w Budyšinje zajaty, potom w lěhwje Jamlitz pola Luboraza a naposledk w Buchenwaldže, zwotkel so hakle 1948 wróci. Wo tutym času jatby njesmědžeše so ničo powědać. Dokelž mać doma pomoc trjebaše, je syn dyrbjał domoj přińc a jej pomhać.

Dejmantna njewjesta Hildegard Petermanec je so 31. měrca 1930 jako štwórte džěčo serbskeje swójby w Drěwcach pola Łaza narodžiła. Bě z wotstawkom najmlódša, bratr Maks bě 1911 rodženy a sotře Marta a Emma 1912 resp. 1915. Staršej měještaj małe ratarstwo z pjec hektarami, w zymje dželaše nan w lěsu. W léće 1936 zastupi Hilda do šule w Złyčinje. Přenje lěto bě za nju wosebje čěžke, dokelž so doma jenož serbsce rěčeše. Hdyž wona němskeho wučerjara Hantscha docyła njerozumješe, dyrbješe jeho serbska mandželska tołmačić. Konfirmowana bu 1944 we Łazu wot němskeho fararjara Vogela. Po tym dželaše doma pola staršeju. Lěto pozdžišo zemrě njenadžicy nan a bratr so hakle 1948 z wójnskeje jatby nawróci. Tak je dyrbjała doma maćeri pomhać.

W léće 1948 so jubilaraj přeni raz widžeštaj a lěto pozdžišo so zeznaštaj. 4. meje 1952 so we Łazowskej cyrkwi zwěrowaštaj. Z tuteho časa bydliťaj w Krónicy. Lěta 1954 narodži so syn Dieter, štyri lěta pozdžišo džowka Angelika a 1964 syn Volkmar. Hač do lěta 1960 wobdželaštaj młodaj

Ganec mandželskaj jako dejmantnaj jubilaraj w léće 2012

Foće: prywatnej

mandželskaj zhromadnje z Ganec staršimaj swójbnym ratarstwom. Wot nanučeneje kolektiwizacije 1960 sem bě jubilar traktorist a mašinist w prodrustwje. Z tym zwjazana trajna hara je sobu na tym wina, zo w poslednich dwaceći lětach čěžko słyši. Jubilara je přeco w rólnistwje dželała.

Džensa bydliťaj jubilaraj w rjenje wobnowjenym statoku zhromadnje ze swójbu swojeho młódšeho syna. Džowka ze swójbu bydli w bliskej Łupoji a starši syn ze swójbu w Niskej. Jubilaraj mataj šěsć wnučkow a dweju prawnučkow. Wosebje jubilara wjeseli so přeco na serbske zarjadowanja a so po móžnosći na nich wobdžela.

Bóh chcył Ganec mandželskimaj hišće dalši zhromadny žohnowany čas popřeć.

Handrij Wirth

Korla Nalij z Budyšina †

We wysokej starobje 92 lět je w Moritzburgu zemrěł wučer n. w. Korla Nalij. Wón narodži so 26. julija 1920 w Židzinom. Z bratromaj Janom a Pawołom wotrosče tam přenje žiwjenske lěta, doniž swójba 1926 do Małeho Wjelkowa njepřečahny, wšako bě Nalijec nan džěło w Smolerjec čišćerni w Budyšinje namakał. 1935 běše Korla Nalij jedyn z mało serbskich konfirmandow Budysekeje Michałskeje wosady. Po zakónčenju krajnostawskeje šule w Budyšinje 1938 dyrbješe wojsku službu nastupić, z kotrejež so džak českej pomocy hižo 1945 nawróci. Šulski rada Pawoł Nedo pósla jeho jako wučerjara do Bošec. Po tym zo bě wučersku kwalifikaciju nachwatał, přesadžichu jeho 1949 na serbsku šulu w Budyšinje. 1951 woženi so z Friedegund Kaplerjec, džowku něhdyšeho fararjara Mi-

Korla Nalij

Foto: priw.

chałskeje wosady Božidara Kaplerjara, kotruž znaješ z časa paćerskeje wučby. Jimaj narodžištyj so džowce Maria a Dorothee.

Wšitycy tři Nalijec bratřa stachu so z woporom socializma. Jana Nalija běchu 1950 jako sabotera a agenta Juhosłowjanskeje zajeli. Korla Nalij zhubi na sydom lět swoje wučerske přistajenje, dokelž bě so 17. junija 1953 na džětaćerskim zběžku wobdželił. Bratra Pawoła zajachu 1960 jako pozdatneho agenta a zasudžichu jeho k třom lětam jastwa.

Wot 1960 smědžeše Korla Nalij jako wučer dželać, tola jenož na němskej Lutherowej šuli w Budyšinje. Njebójaznje a swěrnje steješe k cyrkwi, štož so w tym pokaza, zo wotpokaza młodžinsku swjećbu, zo skutkowaše jako lektor na Božich služ-

bach a zo bě člon krajneje synody. 1985 poda so na wuměnk. Přewrót lět 1989/90 přinjese jemu a cyłej swójbje rehabilitaciju. Skónčnje smědžeštaj Nalijec bratraj – Pawoł bě hižo do přewróta zemrěł – wo swojich dožiwjenjach a nazhonjenjach rěčeć.

Korla Nalij běše čłowjek, kotryž so čile za zjawne žiwjenje zajimowaše. Swěru sčehowaše kóždy wudaće časopisa Pomhaj Bóh. W poslednich lětach staraše so woporniwo wo swoju schorjenu mandželsku, kotraž trjebaše wšelaku pomoc. W léće 2011 přečahnyštaj mandželskaj z Budyšina do starownje w Moritzburgu, hdžež jeju džowka bydli.

Bóh Knjez wotwoła Korlu Nalija 26. septembra z tuteje časnosće. Swójbni a wosada rozžohnowachu so z nim 1. oktobra w Budyšinje, hdžež namaka swój posledni wotpočink w swójbnym rowje fararjara Božidara Kaplerjara na Michałskim pohrjebnišću. Wotešoť je wot nas posledni z třoch Nalijec bratrow – dobry wučer, swěrný křesćan a serbski krajan. Bóh spožć jemu wěčny měř.

Jan Malink

Premjera knihi Marka Grojlicha w Bukecach

Na 50 Serbow a Němcow nic jenož z Bukec a wokoliny chwataše srjedu, 19. po-žnjenja, do Bukečanskeje stareje fizioterapije. Ludowe nakładnistwo Domowina bě na knižnu premjeru přeprósło. Takrjec cyle horca kniha hišće bě, kotruž móžeše jednačelka LND awtořej Markej Grojlickej přepodać. Při tym skedźbni hosći na wosebitostku knihi. Kóždy tekst w serbskej rěči je Marko Grojlich do němčiny přeložił a tutón jewi so na stronje pódla. Budže to za čitarja drje najprjedy raz njezwučene, tola přez to hodži so tež šěroki kruh zajimawanych němских čitarjow dosćahnyć.

Marko Grojlich, nic jenož w narańšich Serbach jako skótny lékar a redaktor serbskeho rozhlóska znaty, bě wot lońšeho měřca, jako běše so na wuměnk podať, w Tydženskich Nowinach a Serbskich Nowinach za zajimawostkami wo wjeskach pod Čornobohom slědžił a je hromadžił. Tutym bě powěsće dokoławokoło Čornoboha a wjeskow pod Čornobohom přidať. Tehorunja zapřijať je wujimki z knihow a powědančkow Pawoła Grojlicha, Korle Bohuwěra Šěcy a druhich, kotraž so z tutej kónčinu zaběraja.

Před tym zo z knihi čitaše, Marko Grojlich rozložil, čehodla bě zběrku zestajať. Chce, zo džensniša młodžina něšto wo stawiznach swojeje blišeje domizny zhoni, tak kaž bě wón něhdy jako šuler mnoho wot swojeho wučerja Měrcina Zoby zhonił. Džensniši džen paruje awtor, zo so w šuli jenož hišće zřědka stawizny blišeje domizny posrědkuja. Nochcyše chroniku na-

Na premjerje swojeje w LND wušleje knihi „Pod Čornobohom/Unterm Czorneboh“ w Bukecach měješe awtor Marko Grojlich wjele eksemplarow signować. Foto: J. Helgest

писаć, ale čitanku, kotraž ma snano temu abo tamnemu nastork dać, dale wo zašłosći slědźić. Při tym wšak zblizi swojim čitarjam, zo su stawizny Bukečanskeje wosady serbske stawizny, zo běše kónčina před lětdžesatkami serbska. Wušiknje wědžeše Marko Grojlich připošlučarjow po knize wjesć, a to stajnje serbsce a něm-sce. Dwurěčnosť so wot přitomnych jako samozrozumliwa a přirodna přiwza.

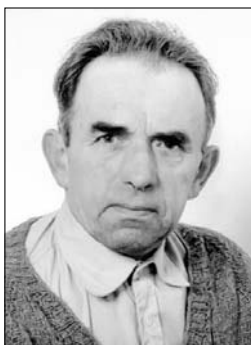
Po čitanju wužichu mnozy składnosť, sej knihu wot awtora signować dać. Rje-nje, zo bě telko serbskich a němских za-jimcow přichwatało. Škoda pak, zo njebě wjesnjanosta přitomny, byrnjež Bukečan-ska gmejna zhromadnje z Kubšiskej wu-daće zběrki podpěrała. Předstajenje knihi w gmejnskim zarjedže w Kubšicach wotmě so 11. winowca.

Janina Krygarjowa

Korla Tarank z Hunčeric †

Po čěžkej chorosći je Bóh, Knjez nad žiwjenjom a smjer-ću, dnja 15. winowca ze zem-skeho žiwjenja do wěčneje domizny wotwołať Korlu Tar-anka z Hunčeric pola Huski w starobje 78 lět. W tutej wsy je so wón 5. žnjenca 1934 ja-ko druhe džěčo do serbskeje žiwnosćerskeje swójby naro-džił. Zhromadnje z wo dvě léče staršej sotru Marju wot-rosće w křesćanskim duchu a ze serbskej maćernej rěču. Němčinu na-wukny hakle w Hušćanskej šuli, kotruž wo-pyta we wójskim a powójskim času wot 1941 do 1949. Z džěčacych lět sem bě za-přehnjeny do ratarskich džěłow na starš-im statoku. Palmarum 1949 bu wot fara-rja Waltsgotta w Hušćanskej cyrkwi konfir-mowany.

Dokelž njedósta wučomniske městno na čěslu, rozsudži so wostać w ratarstwje.

Korla Tarank

Foto: priw.

Na Křižanec kuble w Myšecach, hdžež něšto lět džělaše, zložil pruwowanje fachoweho džělače-rja. Zo by staršuju móhł podpě-rać, wróci so 1957 dom a džěla-še jako traktorist na MTS. Za čas „socialistiskeho nalěča“ 1960 dyrbyeše tež wón do prodrustwa zastupić, w kotrymž džělaše wot 1965 jako nawoda pólnjeje brigady a pozdžišo zaso jako traktorist, doniž so 1992 na wu-měnk njepoda.

W léče 1968 zmandželi so Korla Tarank z Hanku Hajnec, chorobnej sotru, kotraž pochadžeše ze serbskeje ewangelskeje swójby w Starych Hajnicach pola Bude-stec. Na dnju swjateho Michała daštaj so wot superintendenta Gerharda Wirtha po serbskich kemšach w Njeswačanskim Božim domje před zhromadženej wosadu zwěrować. Z jeju mandželstwa wuńdžeštaj 1969 syn Měrcin a 1971 džowka Lubina.

W Taranec swójbje haješter so swěru nabožnosť a narodnosť. Tak wotrosćešter džěsći – štož bě tehdy hižo z wulkim wu-wzaćom na ewangelskich wsach – ze serbskej maćernej rěču. Swěru wopytachu swójbni serbske kemše, a to nic jenož w Budestecach, ale składnostnje tež w dru-hich wosadach, naposledk wosebje w Bu-dyskej Michałskej. Wot jeho załoženja 1994 sem bě Korla Tarank ze swójbnymi sobustaw Serbskeho ewangelskeho towar-stwa. Wón slušěše k stajnym wopytowa-rjam serbskich kubłanskich a cyrkwinskih dnjow kaž tež k wobdžělnikam na wupra-wach Serbskeho busa.

Čěžko schorjeny dyrbyeše so Korla Tar-ank spočatk pražnika do Budyskeje cho-rownje podať, zwotkelž so hižo domoj nje-wróci. Derje wothladany zemřě wón w kře-sćanskim hospicu w Ochranowje. Ze serb-sko-němskim pohrjebom, kotryž měješe superintendent Jan Malink, bu sobotu, 20. winowca, na pohrjebnišću w Husce do rowa swojeje swójby pochowany. Z nim je wotešoť jedyn z poslednich Serbow Hušćanskeje wosady. Njeh jemu wěčne swětło swěći.

Trudla Malinkowa

Serbska hola – nowa wustajeńca w Serbskim muzeju

Njedźelu, 7. oktobra, wotewri so w Budyskim Serbskim muzeju před někak 60 zajimcami nowa wosebita wustajeńca pod titulom „Serbska hola. Slědy w pėsku / In der Heide. Sorbisches auf der Kippe“. Wona tematizuje serbske korjenje holandskeje kónčiny mjez Złym Komorowom, Wojerecami, Grodkom, Bělej Wodu, Mužakowom a Niskej. Nimo Andreje Pawlikoweje, zamołwiteje Serbskeho muzeja za wustajeńcu, kotraž zawod do ekspozicije da, dopomni bywša županka Domowinskeje župy Běła Woda/Niska Inga Nowakowa w postrownym słowje na serbsku zašłosć holandskeje kónčiny kaž tež na serbski přichod ze zwoprawdženjom Witaj-programa. Hudźbnje staj pianistka Oksana Weingardt-Schön a spěwar Gerald Schön zahajenje z holanskimi spěwami wobrubitoj.

Štyri wustajenske rumnosće přeprašuju so ze serbskej holu wot zašłosće hač do přítomnosće bliže zaběrać. W přemim rumje dóstawa wopytowar powšitkowne informacije wo regionje. Wuchadžišćo je přiroda, předewšěm za tutu kónčinu typiski lěs, kaž tež jeje wohroženje přez industriju a wudobywanje brunicy.

Druhi rum wěnuje so slědam holanskich Serbow. To zwoprawdži so na wšelakore wašnje a ze wšelakorymi temami. Najprjedy napadnje wopytowarjej mjeńša škleńčana witrina z fotografijowymi leporelemi z diplomoweho džěła Jürgena Maćija. Wone pokazuja Rownjanske swójby w jich miljeju w 1980tych lětach. Nakósna prezentacija leporelow z Rownjanskim serbskim narownym kamjenjom w pozadku a wid do dalin hole stej wotmysl zamołwitych wustajeńcy. Dalše eksponaty bychu so z prašenjom „Što je zwostało?“ zjeć

Serbska drasta, biblija, knihi a foto – dopomnjenki na serbsku zašłosć holanskich kónčin
Foće: Serbski muzej / J. Bart

Zdónki štomow a dalše přirodne materialije symbolizuju serbsku holu, kotrejž wěnuje so nowa wustajeńca w Budyskim Serbskim muzeju.

hodźeli. Widzeć su wěcy ze zawostajenstwa holanskich wobydlerjow, kaž drastowe džěle serbskeje žony z Čiska – tam su přiwuzni na namołwu muzeja w medijach reagowali – a wobsydstwo ludoweho wumělca Hanza Mazule ze Slepcho. Nazornje tematizuju so problematika brunicy a slědy wotbagrowanja w separatnej witrinje, tež protest přećiwu wotbagrowanju w Klětnom 1990. Narodne drasty so tutón raz hinak hač hewak prezentuju. Widžimy zběrku drastowych klankow Edith Pjenkoweje z Rowneho – „demonstracija serbskeje kultury“, kaž jeje připožožena baseń přeradža. Z motyčku w ruce wobaraja so přećiwu do rózka stłóčenju přez brunico-wu politiku. Pomjenowanja drastowych wariantow faluja, a tola fascinuje pisana mnohotnosć.

Třeći rum je interakciski. Za mjeńše džěći je muzej zhromadnje z časopisom „Lutki“ wot Rěčneho centruma Witaj wuwil kóstkowansku hru. Z njej móžeja džěći testować, što wo holi wědža. W kompjuteru namakaja hišće wjace, tak kompjuterowe hry serbskich džěći na temu hola abo džěćacy widejoklip „Přeco dale“, kotryž namołwja k rozmyslowanju wo zamołwitosći kóžděho w zwisku z lutowanjom energije.

Posledni rum wěnuje so wumělskemu rozestajenju z holu, wobswětom a brunicu. Widzeć je naddimensionalna raděrowanka „naslědna krajina“ (folgelandschaft) wot Maje Nageloweje, kotrejž služeše karta serbskorěčneho teritorija Arnošta Muki z lěta 1886 jako předłoha. Cyklej „pola“ přisłušace rysowanki předstajeja podobizny holičow a žónskich w narodnej drascě z holandskeje kónčiny. Při blišim zhladowanju wotkrywaja so w pozadku wobrysy lužiskich brunico-wjow a za wot-

bagrowanje předwidžanych arealow. Wokalna groteska Jana Pawoła Nagela dopomina na žalosćenje wjeskow a na šeptanje mrtwych wsow.

Je přewšo čezko tajku kompleksnu a po płoninje chětro wulku krajinu w jeje cyłkownosći předstajic. Za wustajeńcu wubrane eksponaty zamóžeja ze serbskej holu zwisowace temy prezentować: přiroda, brunica, identita w formje serbskeje rěče, narodneje drasty a naložkow, žiwjenske wašnja a tež wumělstwo. Wuzběhnyć ma so druhy njeekonwencionelneje skutkowace předstajenje a zarjadowanje eksponatow. Přijomnje napadnje tež wužiwanje mediowych stacijow. Tu bě jara spomóžne, absoluta muzealneje pedagogiki Jakuba Gruhla aktiwne do wustajenskeho wuhotowanja zapřijeć. Přała bych sej sylniše wobkedžbowanje skutkowanja cyrkwy. Na přikład: Kajku rólu su fararjo w zašłosći a přítomnosći za hajenje a wobchowanje serbskeje rěče a identity hrali? Dokelž so wustajeńca jako namołwa za diskusiju rozumi, su zawěsće wudospołnjenja a přispomnjenja witane.

Dypkownje k wotewrjenju předležěše dwurěčny wustajenski katalog. W nim wěnuje so wosom awtorow mjez druhim stawiznam, rěči, ludowědže, literaturje, wumělstwu a prašenjam identity.

Wustajeńca je zwjazana z wobšěrnym přewodžacym programom započějo w serbskim srjedzowěku hač do přítomnosće, zapřijeć hłowne regiony srjedzownje lužicy. Poskićeja so přednoški a zabawne zarjadowanja za dorosćenych a džěći. Wotewrjena je wustajeńca hač do 3. februara 2013. Potom budže wona w mjeńšej formje jako pućowanska wustajeńca w Bělej Wodze, Niskej, Slepom, Wojerecach, Grodku a Mužakowje widzeć.

Ines Kellerowa

„Knjezowy jandžel“ dolnoserbski

Na kafejpišu pó serbsko-nimskej namšy zachopjeńk septembra we Wětošowje jo pšepódał Měto Pernak, něgajšny pšedse- dař Mašice Serbskeje, znaty pšestajar francojskeje a rusojскеje literatury do swo- jeje mamineje rěcy a zwěrný Barlinski namšar, swojo pšestajenje popularneho górnoserbskego kjarliža „Knězowy jandžel“ do dolnoserbskeje rěcy. Člonka projekto- weje kupki za nažělanje mložinskih spi-

warskich Ingolf Kšenka a Christiana Pinie- kowa stej bylejš pšechwatanej z togo njewó- cakanego pšizěla do spiwarskich, dokulaž jo že wótmyslone było, toš ten kjarliž sobu do nastawajucych kniglickow daš. Za pše- wóstajenje ražonego pšestajenja stej se pla něgajšneho gymnazialneho ceptarja a njewomucneho žětašerja za to serbske wjelgin wuśobnje wužekowalej.

C. Piniekowa

Wo křescánach a Domowinje

Na wědomostnej konferency, kotruž wuho- towaštej Serbski institut a Maćica Serbska pjatk a sobotu, 28. a 29. septembra, w Bu- dyšinje, předstajichu so w jednotliwych referatach wšelake wobłuki ze 100lě- tnych stawiznow narodnje organiza- cije. Tři z nich wěnowachu so poměrej křescánow k Domowinje předewšěm za čas so- cializma. Bywši městopředsy- da Domowiny dr. Pětr Bržan ze Sulšec předstaji, kak mnozy katolscy Serbja Domowinu swě- tonahladnych přičin dla wotpoka- zachu. Z ewangelskeje strony roz- prawještej džěsći angažowaneju serbske- ju fararjow wo poměrje swojeju nanow k Domowinje. Dr. Madlena Norbergowa na to pokaza, zo je jeje nan Herbert No- wak njesprócnijwe za Serbstwo w Delnjej Łužicy skutkował a při tym zdžěla tež z Do-

mwinskimi funkcionarami hromadže džě- lať, ženje pak njebě z čonom Domowiny. Měrcin Wirth rozprawješe, zo bě jeho nan Gerhard Wirth w dowójnskim času kaž tež w přěnich powójnskich lětach w Do- mowinje sobu džělať, po ideologiskich rozestajenjach w 1950tych lě- tach pak je hromadže ze su- perintendentom Gustawom Mjerwu-Bukečanskim a farar- jom Geratom Lazarjom-Hodžij- skim z njeje wustupił. Po přewró- će spožčichu jemu 1993 Myto Domowiny, štož hodži so bjez- dwěla jako znamjo rehabilitacije a łamka Domowiny z jeje „čerwjenej“ za- šlosću rozumić.

Konferenca je so derje radžiła. Škoda, zo njebě so wjac připoslucharjow, wose- bje ze stron Domowiny sameje, za nju zajimowala.

T.M.

Mättigowy stipendij

Lětuši Mättigowy stipendij spožči so nje- dželu, 23. septembra, na swjedženskich kemšach w Pětrскеj cyrkwi w Budyšinje młodymaj wědomostnikomaj Friedrichej Pollackej z Kamjenca a Lutzej Vogelej z Drjež- džan. Jako doktorand Serbskeho institu- ta slědži Friedrich Pollack wo serbskich ewangelskich fararjach 16. do 18. lěstot- ka. W swojich džaknych słowach wón zwu- razni, zo běchu mnozy serbscy fararjo tehdyšeho časa stipendij Mättiga dóstali, z čimž so jim hakle wukublanje na duchow- nego zmóžni. Tak je stipendij wuznamnje k wutworjenju duchowneje elity w Serbach přinošował.

T.M.

Serbski swjedžen w Texasu

Njedzelu, 23. septembra, swjećachu potom- nicy serbskich wupućowarjow w texaskim Serbinje swój 24. Wendish Fest. Swjedžen, na kotryž přichwata wjac hač 1 300 hosći, zahaji so dopołdnja z kemšomaj w jendžel- skej a němskej rěči. Mjez Božimaj službo- maj přednjese Serbski superintendent Jan Malink serbski postrow, modlitwu a žohno- wanje. Trudla Malinkowa přednošowaše wo farjarju Janu Kilianu, załožerju Serbin- skeje wosady.

Hosćej z Łužicy posrědkowaštaj Ser- binskej wosadze a texaskemu serbskemu towarstwu, kotraž woswjeći lěta 40lětny jubilej swojeho wobstaća, postrowy před- sydy Serbskeho ewangelskeho towarstwa Měrcina Wirtha a předsydy Domowiny Dawida Statnika.

T.M.

Wopyt z Awstralskeje

W Serbach mjeztym derje znataj mandželskaj Betty a Colin Huf z Bukec w Awstralskej (džensa Tarrington) wopytaštaj lětsa w septembrje wospjet Němsku a běštaj we wobłuku swojeje jězby tež z hosćom pola swojich přěcelow we Łužiskich Bukecach. Přijomne wjedro w času jeju přebywanja wabješe na wulěty po Łužicy, mjez druhim k loni postajenemu pomnikej Jana Kiliana w Kotecach.

Text a foto: A. Zoba

Serbska křćenca

Na zaštych serbskich kemšach w Michał- skej cyrkwi njedzelu, 7. oktobra, bu Jan Šolta z Hornjeje Kiny wukřćeny. 12lětny je šuler Budyskeho Serbskeho gymnazija. Jako křćenske hrono da jemu Serbski su- perintendent słowa „Waša wutroba bu- dže so wjeselić a waše wjesele njesmě wam ničto wzać“ (Jan 16,22b) na puć žiwjenja.

T.M.

Wo Serbach w radiju

Składnostnje lětušeho 100lětneho jubileja Domowiny wusylaše sćelak Deutschland- radio Kultur 13. oktobra pod titulom „Hdžež rěč a wěra kruće hromadže zwisujetej“ přinošk wo Serbach. Wo zašlosći a přitomno- sći katolskich a ewangelskich Serbow wu- prajichu so we wusytanju dekan Clemens Hrjehor z Chrósćic, bywši referent Domowi- ny Jurij Łuščanski a Serbski superintendent Jan Malink z Budyšina.

Awtor přinoška bě Adolf Stock, swobod- nje skutkowacy žurnalist z Berlina, kotryž je z časa politiskeho přewróta sem hižo wospjet wo Serbach pišał a wusytanja za Deutschlandradio zestajał.

T.M.

Powěšće

Na žnjowodźaknym swjedženju, kotryž swjećachu 30. septembra w Ptačecach pola Wojerec, wobdźělichu so žony a holcy w serbskej cyrkwinkej drasće. Předar Martin Möbus z Grodka wuzběhny, zo přinošuje serbska drasta k pisanosći cyrkwinškeho žiwjenja.

Foto: U. Herzger

Zušow. Serbske blido, kotrež je so někotre lěta prawidłownje w Zušowje pola Wětošowa schadźowało, je zašlo. To zdźěli iniciator a hlowny organizator zeńdženja, farar n. w. Klaus Lischewsky, po dwurěčnych kemšach 9. septembra we Wětošowje. Hlowna přičina je woteběrace wobdźělnistwo, po tym zo Fryco Šymank ze Zušowa a předar Juro Frahnow z Picnja hižo wobdźělic njemóžeštaj. Serbske blido služeše wosebje bjesadze a zhromadnemu spěwanju wjesnjawanow w delnjoserbskej rěči.

Berlin. Harald Bretschneider, bywši wyši krajnocyrkwiniski rada w Drježdźanach, bu ze Zwjazkowym zaslužbnym křižom wuznamjenjeny. Z tym počesćichu jeho zaslužby w měrowym hibanju za čas NDR a wo založenje ewangeliskich šulow w Sakskej po přewróće. Z jeho mje-

nom zwjazana je znata akcija „Mječe na radlicy“. Jako wyši krajnocyrkwiniski rada bě Harald Bretschneider tež za serbske naležnosće zamołwity.

Bluń. Na swjedženskich kemšach njedźelu, 14. oktobra, zapokaza Wojerowski superintendent Heinrich Koch 38lětnu Anju Giese za nowu fararku do Blunjanskeje wosady. Młoda teologowka pochadza z Rostocka a skutkowaše po studiju dotal w bliskosći Berlina. Zapokazanskim kemšam přizamkny so postrowna hodžina w burskej stwě, hdžež so na teritoriju wosady skutkowace towarstwa předstajichu. Žony a dźěći domizniskeho towarstwa pokazachu wšelake warianty serbskeje drasty, kotrež Helmut Kurjo rozložil. Anja Giese je přernja žona w farskim zastojnstwje Blunjanskeje wosady, do kotrejež słušeja wsy Bluń, Zabrod, Bjezdowy, Ptačecy a Lejno.

Depsk. W lutherskej cyrkwi w delnołužiskim Depsku přednošowaše Trudla Malinkowa pónďzelu, 22. oktobra, wo serbskich tradicijach starolutherskeje wosady w Choćebuskim kraju. Referentka předstajil zaslužby třoch tam w 19. lětsotku skutkowacych duchownych wo serbstwo: Jana Kiliana (1811–1884), Alberta Eberta (1832–1877) a Gottlieba Fenglera (1841–1910). Zarjadowanje, na kotrymž wobdźělišťaj so tež lutherskej fararje Hinrich Müller z Choćebuza a Holger Thomas z Depska, wotmě so we wobtuku kursow Šule za dolnosersku rěč a kulturu z Choćebuza.

Dary

W septembru je so darilo za Serbske ewangeliske towarstwo 300 eurow a za Pomhaj Bóh 42 eurow. Bóh žohnuj daraj a darićelow.

Spominamy

Před 200 lětami, 8. nowembra 1812, narodil so w Kózlom pola Grodka jako syn žiwnosćerja farar **Mato Nowka**. Wón wopyta gymnazij w Choćebuza a studowaše teologiju w Berlinje. Wot 1846 do 1852 bě z duchownym w małej wosadze Módtej blisko Choćebuza. Tu založil w rewoluciskim léće 1848 z pomocu wyšnosće přernju nowinu w delnjoserbskej rěči „Bramborski serbski casnik“. Nowina mješe so čezko, njemješe spoćatnje wjac hać sto woteběrarjow a bě na finacielnu pomoc wyšnosće pokazana. Tež dopisowarjow bě mało a podarmo so farar Nowka prócowaše serbskich duchownych a wučerjow do sobudžěta zwabić. 1852 woteńdže jako farar do Bukowa pola Grodka a zložil redakciju nowiny, kotruž přewza po pollětnje přestawce Dešnjanski farar Kito Pank. W Bukowje, serbskej wsy, kotraž sta so 1985 z woporum brunicoweje jamy Wjelcej-juh, dósta žiwjenski puć Mata Nowki łamk. 1861 bu naštykanja k wopaćnej přisaze dla k jastwu zasudzeny. 1864 wón we Łukowskim jastwje zemřel. T.M.

Pomhaj Bóh
časopis ewangeliskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangeliske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čiść: MAXROI Graphics GmbH, Zhorjelc
Postvertriebsnummer: F 13145
Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangeliske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.
Lětny abonement plaćil 8 eurow.

Přeprašujemy

- 03.11. sobota**
14.30 wosadne popołdne w Bukecach
- 04.11. 22. njedźela po Swjatej Trojicy**
10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej z kemšemi za dźěći (sup. Malink)
- 11.11. dopředposlednja njedźela cyrkwinškeho lěta**
09.30 dwurěčne kermušne kemše z Božim wotkazanjom a dwurěčne dźěćace kemše w Rakecach
12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (sup. Malink)
- 14.11. srjeda**
19.30 serbska Bjesada w farskej brožni w Rakecach
- 18.11. předposlednja njedźela cyrkwinškeho lěta**
08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. Malink)
10.45 kemše z Božim wotkazanjom w Hoďziju (farar Rummel)
- 21.11. pokutny dzeń**
08.20 nutrnosť w serbskim rozhłosu (sup. Malink)
- 01.12. sobota**
15.00 ekumeniske wosadne popołdne w Drježdźanach w cyrkwi swj. Jozefa (farar Rummel)
- 02.12. 1. njedźela w adwencu**
12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (farar Rummel)
14.00 wosadne popołdne w Slepom (sup. Malink)
- 09.12. 2. njedźela w adwencu**
14.00 kemše w Budyšinje w Michałskej (sup. Malink), po tym adwentne zetkanje na farje